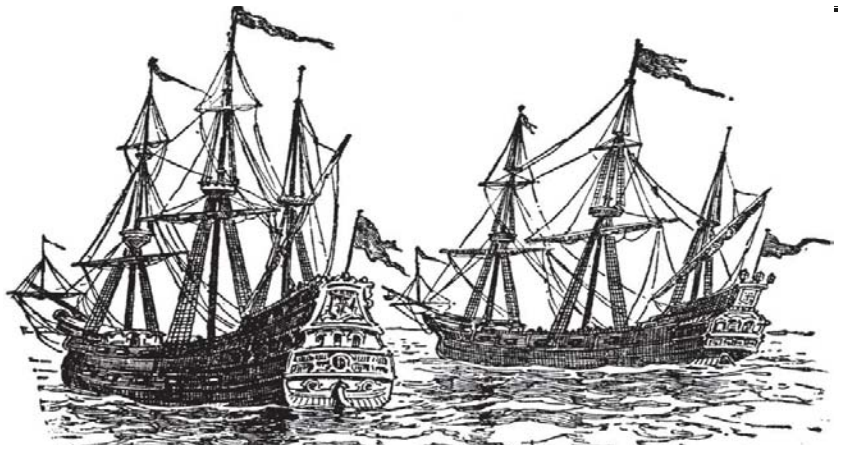
OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KONU OSMANLI DEVLETİ'NİN TAKİP ETTİĞİ KARA VE DENİZ POLİTİKALARI/ HİNT DENİZ SEFERLERİ

HİNT DENİZ SEFERLERİ

Kızıldeniz, Basra Körfezi ve Hint Okyanusu'nu içine alan bölgede Coğrafi Keşifler sonrasında özellikle Osmanlı ve Portekizliler askerî bir rekabete girmiştir. Bunun nedeni Portekiz'in Ümit Burnu üzerinden Hindistan'a ulaşması sonucunda eski ticaret yollarının değişmesidir. Osmanlı Devleti, ortaya çıkan yeni durum üzerine Hint Okyanusu'ndaki stratejik bölgelere seferler düzenlemiştir. Böylece deniz ticaretini yeniden Akdeniz'e yönlendirmek isteyen Osmanlılar, Afrika'nın kuzey kıyıları ve Kızıldeniz sahillerinde olabildiğince genişlemeye çalışmıştır. Osmanlılar bir taraftan Kuzey Afrika'daki İspanyol kolonilerine son verirken diğer taraftan da Mısır ve Kızıldeniz yönünden Afrika içlerine kadar ilerlemiştir. Portekizlilerle yaşanan askerî rekabet, Osmanlıların Mısır'ı fethinden sonra artarak devam etmiştir. Bu amaçla 1525'te Süveyş'te Mısır Kaptanlığı kurulmuş ve Kızıldeniz kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Ayrıca Basra'da bir tersane kurularak Hürmüz Körfezi'nin girişi kontrol altına alınmıştır. Osmanlılar, Kanuni Dönemi'nde Hint Denizi'ne dört ayrı sefer düzenleyerek Kızıldeniz, Basra Körfezi ve Hint Okyanusu'nda Portekizlilerle mücadeleye girişmiştir. Osmanlılar bu mücadelede eski ticaret yollarını canlandırmak, Portekizlileri bu sulardan uzaklaştırmak ve böylece mukaddes yerler üzerindeki tehdidi ortadan kaldırmak istemiştir. Ayrıca Hindistan'daki küçük İslam devletlerinin ve Sumatra'daki Açe İslam Sultanlığı'nın Portekizlilere karşı yardım istekleri de Osmanlıların Hint Denizi'ne açılmasının bir başka nedenidir.

Osmanlı Devleti Hint Deniz Seferleri'nin sonucunda, Portekizlileri bölgeden tamamen uzaklaştıramamıştır. Kürek gücüne dayanan Osmanlı kadırgaları, dar sularda başarılı olurken açık denizlerde Portekizlilerin rüzgâra uygun ve iyi silahlanmış kalyonları üstünlük sağlamıştır. Ancak Osmanlıların ısrarla mücadeleyi sürdürmesi, Portekizlilerin rahat hareket etmesini engellemiş ve bu durum bölgedeki Portekizlilerin ticaretine darbe vurmuştur. Ayrıca bu seferlerle Kızıldeniz ve Hint Okyanusu'ndaki mücadeleler, eski ticaret yollarının önemini korumaya katkı sağlamıştır.

Kızıldeniz ve Basra'nın önemli noktalarına hâkim olan Osmanlılar, XVI. yüzyıl ortalarından itibaren Akdeniz ticaretini yeniden hareketlendirmiştir. Yemen ve Aden kıyıları ile Eritre ve Habeşistan'ın kuzeybatı bölgesi hâkimiyet altına alınmıştır.

AKDENİZ'DE GÜÇLER DEĞİŞİYOR

Ümit Burnu'nun keşfedilmesiyle ticaret yollarının değişmesi, Akdeniz ticaretini ikinci plana düşürmüştür. Bu durum Akdeniz ticaretine olumsuz etki etse de bölge siyasi ve iktisadi önemini korumuştur.

1571 İnebahtı mağlubiyetinden sonra Venedik, İspanya ve Papalık ittifakı Osmanlı Devleti'nin Akdeniz'deki varlığını tehdit etmişti. Bu dönemde Atlantik kıyılarında İngiliz ve Hollandalıların İspanya'ya karşı giriştikleri mücadele, İspanya'nın Akdeniz'de Osmanlılara karşı bir tehlike oluşturmasını önlemiştir. Bu durum ise Osmanlılar ile İngiltere ve Hollanda arasında İspanya'ya karşı fiilî bir iş birliği anlamına gelmektedir. XVI. yüzyıl sonlarında Fransa'da yaşanan mezhep savaşları ile Hollanda-İspanya ve İspanya-Portekiz mücadeleleri sonucunda Avrupa devletleri Akdeniz'deki iktisadi hayattan çekilmiştir. Osmanlı Devleti ve İspanya arasındaki mücadele, Katolik İspanya ile rekabet içerisinde olan İngiltere tarafından değerlendirilmek istenmiştir. Avrupa'da gelişen Protestanlığa sıcak bakılması da İngiltere'nin Osmanlılara yaklaşmasının bir diğer nedeni olmuştur.

Sonuçta Osmanlılar, ekonomik avantaj arayışı ve Batı Avrupa'da Hasburglara karşı müttefik bulma amacıyla İngilizlere 1580'de ticari imtiyazlar tanımıştır. Daha sonra Hollanda'ya da ticari imtiyazlar verilmiştir. Bu imtiyazla Osmanlılar; Hollandalıları Akdeniz'de İspanya'ya karşı ittifak kurabilecekleri bir deniz gücü olarak görmüş, Hollandalılar ise işin ticari yönüyle ilgilenmiştir. İngiltere ve Hollanda sahip oldukları deniz güçleri sayesinde İspanyol - Portekiz İmparatorluğu'nu çökerterek Akdeniz'e hâkim olmuştur. Neticede bu yüzyılın sonlarında Kuzey Avrupalı devletler, Akdeniz'e tamamen hâkim olmuştur.

SORU

1538'de donanma Hindistan kıyılarına ulaştığında Osmanlı kuvvetlerini yardıma çağıran Gücerat Şahı Bahadır ölmüştü. Bu yüzden Osmanlı ordusu gerekli desteği alamadı ve bir anda kurtarıcı rolünü kaybetti. Bender-i Türkî ve Kat kaleleri ele geçirilmesine karşın, topların desteğiyle Diu'ya yapılan kuşatma başarılı olamadı. Gücerat'ın yeni sultanı Mahmut'un ve onun 1531 yılında hizmetine girmiş olan Hoca Sefer'in kuvvetlerinden beklenen takviye gelmedi. Donanmanın beklemeye geçmesi ve her an bir Portekiz saldırısıyla karşılaşma kuşkusunu giderecek önlemlerin alınmaması, Osmanlı kaptanını kuşatmadan vazgeçiren diğer önemli etkenler oldu. Süleyman Paşa 6 Kasım 1538 tarihinde geri dönüş yoluna koyuldu.

Bu bilgiler dikkate alındığında 1538 Hint Deniz Seferi ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi <u>söylenemez</u>?

A) Gücerat Sultanlığı'nın siyaseti kişilerin ömürleriyle sınırlı kalmıştır.

B) Osmanlı hedeflediği politikayı istediği düzeyde gerçekleştirememiştir.

C) Osmanlı-Portekiz mücadelesi bu seferle sona ermiştir.

D) Portekiz deniz güçleri bölgede tehlike oluşturmaktadır.

E) Osmanlı Hint Deniz Seferiyle dünya siyasetinde etkili olmaya çalışmıştır.

Cevap: C